

uskomme sinuun – usko sinäkin II

Viestejä lastensuojelun
sosiaalityöntekijöiden
kuulemiskiertueelta
2014/2015

Raportti

Tavoitteena on, että lapsen ääni kuuluu lastensuojelussa entistä paremmin. Se kuuluu, kun työntekijöitä kuullaan.

Kiertuetiimi

Uskomme sinuun – Usko sinäkin II
Viestejä lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden kuulemiskiertueelta 2014/15
Raportti

Piirroksat: Ida, Meri-Maaria ja kiertueelle osallistunut sosiaalityöntekijä
Graafinen suunnittelu: Lahja Kallinen, Aava & Bang

Kiertuetiimi (toim.)
©Lastensuojelun Keskusliitto
ISBN 978-952-7002-14-8

Lisätiedot ja Pdf-versiot:
www.lskl.fi/verkkokauppa/
www.pesapuu.fi/evaskori/uskommesinuun

Sisältö

Mistä tässä kiertueessa ja raportissa on kysymys?

Johdanto

Yleistä osallisuudesta Osallisuudesta kiertueella

- 8 **1. Ristiriitaiset säännöt - Kafkan huoneentaulu**
Systeemi, jossa lapset ja lastensuojelun sosiaalityöntekijät toimivat, ei aina tue lapsen osallisuutta tai työntekijän yrityksiä huolehtia siitä. Työntekijöiden kuvaukset kertoivat usein lastensuojelun paradoksaalisia viestejä antavista kafkamaisista organisaatioista. Noista kuvauksista syntyi Kafkan huoneentaulu.
- 9 **2. Valta - Muistio valtatiimin kokouksesta**
Vallasta puhuttiin kiertueella paljon. Valta ja vallankäyttö ovat osa lastensuojelun sosiaalityötä sekä sitä ympäröiviä rakenteita ja toiminnan reunaehtoja. Minkälaisia ilmenemismuotoja se saa? Miten valtaa käytetään vastuullisesti? Voiko sosiaalityöntekijä käyttää valtaansa lasten osallisuuden vahvistamiseen? Nämä ajatukset on koottu valtatiimin muistioon.
- 10 **3. Kiire - Sosiaalityöntekijän viikkokalenteri**
Resurssien puute oli kiertueella(kin) yksi isoista teemoista. Aikaa ja sen niukkuutta käsiteltiin monissa keskusteluissa. Osallisuuden toteutuminen edellyttää sitä, että työntekijä on tavattavissa ja tavoitettavissa. Kuinka monta kohtaamista mahtuu tavallisen sossun kalenteriin?
- 12 **4. Roolit - Sosiaalityöntekijä roolisopassa**
Sosiaalityöntekijän pitää venyä moneen rooliin omassa työssään. Hän tekee hallinnollisia päätöksiä, koordinoi monialaista työtä ja hänen pitää myös ymmärtää lapsen kasvua ja kehitystä sekä osata työskennellä lapsen kanssa. Osallisuuden mahdollistaminen edellyttää joskus aika suurta ammatillisten roolien joustavuutta. Tätä kiertueen osallistujien pohdintaa avaa sosiaalityöntekijän mielipidekirjoitus.
- 13 **5. Tunteet - Päiväkirja**
Kiertueella osallistujat kertoivat monista koskettavista kohtaamisista lasten ja nuorten kanssa. He puhuivat myös siitä emotionaalisesta kuormituksesta, joka syntyi työn ehtojen, omien arvojen ja lasten ja nuorten odotusten jännitteistä. Päälimmäisenä ei kuitenkaan ollut ajatus alistumisesta, vaan toiminta muutosten aikaansaamiseksi. Tästä kertoo päiväkirjaote.
- 14 **6. Luottamus - Asiakaskertomus**
Luottamuksellisen suhteen syntyminen on osallisuuden kokemuksen tärkein edellytys. Miten luottamusta voi synnyttää ja varjella kaiken kiireen keskellä? Kiertueella pysähdyttiin kuuntelemaan kokemusasiantuntijanuorten terveisiä ja avattiin luottamuksen merkityksiä. Asiakaskertomus tiivistää olennaisia havaintoja näistä teemoista.
- 16 **7. Osallisuus - Lastensuojelun osallisuuslaki**
Kiertueen havainnoista olennaiset asiat on tiivistetty osallisuuslakiin. Se kertoo, mitkä olivat kiertueen osallistujien mielestä olennaisia tekijöitä osallisuuden toteutumisen kannalta. Tältä pohjalta kirjoitettiin hallituksen esitys osallisuuslaiksi ja sen pykäläkohtaiset perustelut.
- 18 **8. Lupaukset**
Jokaisen kiertuetapaamisen lopuksi osallistujat saivat tehtäväkseen miettiä, mitä he lupaavat asiakkaina oleville ja asiakkaina tuleville lapsille ja nuorille sekä mihin he sitoutuvat itse. Näistä syntyi lista lupauksista lapsille ja itselle.

Johdanto

Hyvä lukija,

terveysiä lastensuojelun työntekijöiltä!
Heillä on sanottavaa lasten ja nuorten
osallisuutta lisäävän, kunnioittavan ja
kohtaavan lastensuojelutyön vahvistamiseksi.

Meillä on lastensuojelun asiakkaina iso määrä lapsia, jotka tarvitsevat apua ja erityistä tukea. Siitä tehtävästä kantavat ison vastuun lastensuojelun sosiaalityöntekijät. Heidän tekemäänsä työhön kohdistuu suuria odotuksia, paineita ja vaatimuksia. Yksi niistä on lasten oikeus osallisuuteen.

Lastensuojelusta on keskusteltu paljon, mutta lastensuojelun sosiaalityöntekijöiltä ei ole juurikaan kysytty heidän näkemyksiään ja mielipiteitä. Tässä ja nyt niin on tehty. Toteutimme lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden Uskomme sinuun – Usko sinäkin II -kuulemiskiertueen lasten osallisuuteen liittyen: saimme kuulla mitä sosiaalityöntekijät ajattelevat osallisuudesta, sen toteutumisesta ja toteutumisen esteistä.

Miksi – työntekijöiden arvokas kokemustieto!

Halusimme kuulla lastensuojelun sosiaalityöntekijöitä, jotta myös heidän näkemyksensä tärkeään lasten osallisuus -teemaan tulisivat esille. Ensinnäkin on välttämätöntä, että kaikkia osapuolia kuullaan. Nuorten osallisuuskierue¹ on toteutettu vuonna 2011 ja nyt oli työntekijöiden vuoro. Toiseksi sosiaalityöntekijöillä on sellaista tietoa, jota ei ole kuin suoraa asiakastyötä tekevillä. Suunnittelijoilla, johtajilla, kehittäjillä, tutki-

joilla ja poliitikoilla oleva tieto on aina toisen käden tietoa.

Jotta me muut voimme tukea lasten osallisuutta lastensuojelussa, on tärkeää kuulla, mitä sen toteuttaminen tarkoittaa käytännössä. Näiden terveisten myötä tiedämme, että suora työskentely lasten kanssa on sosiaalityöntekijöille todella tärkeää ja he arvostavat osallisuutta. Ajoittain osallisuuden toteuttaminen on kuitenkin vaikeaa.

Poliitikot, johtajat, päättäjät ja kehittäjät – me – tarvitsemme tämän tiedon, jotta voimme purkaa lasten osallisuuden esteitä lastensuojelun sosiaalityössä. Päämotto on: ”Tavoitteena on, että lapsen ääni kuuluu lastensuojelussa entistä paremmin. Se kuuluu, kun työntekijöitä kuullaan.”

Miten

Kiertue pysähtyi Oulussa, Seinäjoella, Kuopiossa ja Helsingissä syksyn 2014 ja kevään 2015 aikana. Kutsuimme lastensuojelun sosiaalityöntekijöitä mukaan avoimella kutsulla. Päiviin osallistui yhteensä 40 lastensuojelukysymysten parissa työskentelevää ammattilaista: sosiaalityöntekijöitä, sijaishuollon työntekijöitä ja yhteistyökumppaneiden edustajia.

¹Vario, Pipsa & Barkman, Johanna & Kiili, Johanna & Nikkanen, Marko & Oranen, Mikko & Tervo, Jaana (2012) ”Suojele unelmia, vaali toivoa ” Nuorten suositukset lastensuojelun ja sijaishuollon laadun kehittämiseksi. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2012:6. Jyväskylä: Lapsiasiavaltuutetun toimisto. <http://lapsiasia.fi/wp-content/uploads/2015/04/suojele-unelmia-vaali-toivoa.pdf>

Kiertueen toteuttajat:

Pesäpuu ry:n työntekijät *Johanna Barkman, Jaana Pynnönen ja Pia Lahtinen ja Selviytyjät-tiimi*

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos *Jaana Tervo ja Tiina Muukkonen* (nykyisin Ensi- ja turvakotien liitto ry)

Lastensuojelun Keskusliitto *Susanna Hoikkala*

Nuorten Ystävät ry *Mikko Oranen*

Alueelliset yhteistyökumppanit:

Itä-Suomen ja Länsi-Suomen aluehallintovirastot

sosiaalialan osaamiskeskukset **SONet BOTNIA** ja **Socca**

Pohjois-Savon lastensuojelun kehittämissyksikkö

Lapsiasiavaltuutetun toimisto on ollut mukana suunnittelutyössä ja tukenut taloudellisesti Selviytyjät-tiimin osallistumista kiertueelle. Kiitokset myös **Talentialle** oppaan julkaisemisen tukemisesta.

Sosiaalityöntekijöiden lisäksi konkreettista asiakas- ja kohtaamistyötä tekevät esimerkiksi sijaishuollon työntekijät. Aluehallintovirastot vastaavat lastensuojelun laillisuusvalvonnasta, ja niille kertyy tärkeää tietoa lastensuojelutyön alueellisesta toteutumisesta. Halusimme kuulla niidenkin edustajia.

Päivien aikana tarkastelimme osallisuuden teemoja yhdessä ja pienryhmissä, keskustellen ja toiminnallisesti. Kiertuetiimin kokoonpano vaihteli vähän paikkakunnittain. Teimme päivien aikana käydyistä keskusteluista anonymisoidut muistiinpanot tärkeiden asioiden taltioimiseksi.

Jokainen osallistuja teki kiertueella lupauksen työsäännön kohtaamilleen lapsille ja nuorille sekä itselleen siitä, miten haluaa edistää lasten ja nuorten osallisuutta omassa työssään. Esimerkkejä näistä lupauksista löytyy tämän raportin loppulehdiltä.

Kiertueella esiin tulleet asiat, ideat ja toiveet kokosimme viesteiksi, joita esittelimme syksyllä 2015 Valtakunnallisilla sijaishuollon päivillä Lahdessa yli sadalle lastensuojelun ammattilaiselle. Hyödynsimme heiltä saatua palautetta tässä raportissa julkaistavien terveisten työstämisessä.

Arjen arvokkaat viestit -
erilainen raportti

Mietimme pitkään sopivaa tapaa kiertueella kuultujen, nähtyjen ja koettujen asioiden raportoimiseksi. Halusimme tuoda esiin ja kunnioittaa kohtaamaamme kokemusten maailmaa, sen monia tasoja ja ulottuvuuksia. Päädyimme kirjoittamaan arvokkaat viestit eri tekstilajeja ja ilmaisutyyliä hyödyntäen. Valitsimme lastensuojelutyössä toimiville tuttuja tekstimuotoja: erilaiset dokumentit ja paperit, kuten lainsäädäntö, asiakaskertomukset, muistiot, kalenterit, kirjeet ja muistiinpanot, kuuluvat sosiaalityöntekijöiden arkeen. Raportin muoto ei noudata perinteisintä tapaa kuvata lastensuojelua ja esitämme keskeisiä viestejä pelkistäen ja kärjistäen. Tällä ratkaisulla haluamme aukaista erilaisia ikkunoita siihen monimutkaiseen maailmaan, joissa osallisuuden kysymyksiä käytännön lastensuojelutyössä ratkotaan.

Kiertueen toteuttajina ja raportin kirjoittajina teemme sinnikkäästi päivittäin vaikuttamistyötä, jotta lapset ja nuoret tulisivat kuulluiksi ja osallisiksi kaikissa lastensuojeluasioissaan.

Yleistä osallisuudesta

Osallisuus tarkoittaa vapautta ja oikeutta ilmaista omat näkemykset ja saada ne huomioon otetuksi itseä koskevissa asioissa – eli tulla kuulluksi ja kuunnelluksi.

Myös lapsella on oikeus osallisuuteen. Tämä erityinen oikeus perustuu YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen.² Se on ollut maassamme laintasoisena voimassa vuodesta 1991 lähtien ja Suomi on sitoutunut sen kaikkien velvoitteiden noudattamiseen ilman minkäänlaisia varauksia. Lapsen oikeuksien komitea seuraa lapsen oikeuksien sopimuksen toteutumista jäsenvaltioissa.

Sopimuksen artikla 12 tunnetaan lapsen osallistumisoikeuden takaavana artiklana: se takaa jokaiselle lapselle, joka kykenee muodostamaan näkemyksensä, oikeuden ilmaista ne vapaasti kaikissa häntä koskevissa asioissa ja oikeuden saada oman näkemyksensä huomioon otetuksi. Komitea on antanut yleiskommentin 12 artiklan tulkinnasta³.

Yleiskommentissa todetaan lapsen kuulemisen edellytyksistä muun muassa, että ”aikuisia on valmistettava ja heidän on hankittava taitoja ja saatava tukea, jotta he voivat edistää tehokkaasti lasten

osallistumista ja jotta he osaavat kuunnella lapsia, tehdä heidän kanssaan yhteistyötä ja ottaa lapset tehokkaasti mukaan toimintaan heidän kehittyviä valmiuksiaan vastaavalla tavalla”.

Lapsen oikeuksien komitea on vuonna 2011 antamissaan päätelmissä⁴ suosittanut, että Suomessa vahvistettaisiin lasten mahdollisuutta tulla kuulluksi huostaanotto-prosessin yhteydessä. On hyvä muistaa, että Suomessa valtaosan huostaanotto-päätöksistä tekevät asiakastyössä tai sen rinnalla toimivat johtavat sosiaalityöntekijät. Näitä suostumukseen perustuvia päätöksiä ei käsitellä tuomioistuimessa, kuten monessa muussa maassa. On siis lapsen aseman kannalta ratkaisevan tärkeää, että heillä on todellinen mahdollisuus tulla kuulluksi ja osallistua työskentelyyn huostaanottoa valmisteltaessa ja siitä päätettäessä, olipa kyseessä suostumukseen perustuva tai tahdonvastainen huostaanotto.

²Lisätietoa YK:n lapsen oikeuksien sopimuksesta www.lapsenoikeudet.fi.

³Yleiskommentti nro 12 (CRC/C/GC/12, 2009) Lapsen oikeus tulla kuulluksi löytyy suomeksi osoitteesta http://lapsiasia.fi/wp-content/uploads/2015/03/CRS_12.pdf.

⁴YK:n lapsen oikeuksien komitean päätelmät Suomelle (2011) CRC/C/FIN/CO, 7.9.2011. YK:n lapsen oikeuksien komitea 57. istunto. Komitean loppupäätelmät Suomen 4. määräaikaisraporttiin. Ulkoasiainministeriön [www.sivut.fi](http://www.sivut.fi/public/default.aspx?contentid=68142). <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=68142>.

Osallisuudesta kiertueella

Kuulemiskiertueella nousi esiin seuraavia ajatuksia lapsen osallisuudesta, sen hyödyistä ja esteistä sekä toimenpiteistä, joilla osallisuutta voitaisiin lisätä:

Lapsen osallisuus lastensuojelussa

- perustuu lapsen ja aikuisen väliseen luottamukselliseen suhteeseen
- vaatii asettumista lapsen maailmaan, virittymistä lapsen taajuudelle, aikaa, taitoa, tukea ja apua, turvallisuutta ja kohtaamista
- vaatii rohkeutta, halua ja resursseja toteutuakseen

Osallisuuden hyödyt

- työntekijä oppii tuntemaan asiakkaat paremmin
- tuntemisella on merkitystä osallisuuden rakentamisessa
- vahvistaa työntekijän tasa-arvoista suhtautumista asiakkaaseen – työntekijä ei asetu lapsen yläpuolelle
- osallisuus helpottaa vaikeiden päätösten hyväksymistä ja pettymyksiä
- myös työntekijä tunnistaa omien arvojen ja asenteiden merkityksen työlle

Osallisuuden toteutumisen esteet

- onko osallisuus vain "sanahelinää"? Milloin on aitoa osallisuutta?
- osallisuus vaatii turvaa ja vakautta ja edellyttää aikaa – ja sitä ei usein ole!

Toimenpiteet tilanteen muuttamiseksi

- "osallisuus ON aika – palvelut ON ihmisiä!"
- "suhdeperustaisen lastensuojelutyön vahvistaminen ja mahdollistaminen"
- "rakenteet tukemaan suhteiden rakentamista ja osallisuustaitoja – lisää kohtaamistyötä!"

Osallisuus edellyttää moniäänisyyttä, dynaamisuutta, toiminnallisuutta ja monitasoisuutta. Se vaatii kaikilta toimijoilta osallisuutta edistäviä arvoja ja asennetta. Lastensuojelun nykyisessä todellisuudessa vaihtuvat sosiaalityöntekijät sekä vaativat työskentelyolosuhteet ja puitteet kuitenkin hidastavat tai jopa ehkäisevät YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen tarkoittaman lapsen osallisuuden toteutumista.

1. RISTIRIITAISET SÄÄNNÖT

Kafkan huoneentaulu

Lastensuojelussa lapsen osallisuudesta huolehtiminen kohtaa Kafkan

Kiertueella tuli selväksi, että systeemi, jossa lapset ja lastensuojelun sosiaalityöntekijät toimivat, ei aina tue lapsen osallisuutta tai työntekijän yrityksiä huolehtia siitä. Työntekijöiden kertomukset antavat kuvan lastensuojelun jopa kafkamaisesta toimintaympäristöstä.

1. **Kafka:** Sinulla ei ole valtaa, et voi päättää mistään, mutta olet tilivelvollinen kaikesta mitä olet tehnyt tai et ole tehnyt.

Kafkasta huolimatta: Tärkein tilivelvollisuus sinulla on lapselle. Panosta siis työkentelyyn, joka on lapsen näkökulmasta hyvää.
2. **Kafka:** Suojele lasta lyhytsuhteilta. Älä tutustu. Älä luo suhdetta.

Kafkasta huolimatta: Sinun suhteesi lapseen voi olla juuri se merkittävä, toivoa ja apua tuova. Kun solmit suhteen, pidä sitä yllä.
3. **Kafka:** Älä altistu lapsen tarinalle, tunteille ja tarpeille.

Kafkasta huolimatta: Altistu vain! Se pitää sinut herkkänä ja auttaa tekemään työsi juuri oikein. Ilman lapsen tarinaa, tunteita ja tarpeita olet hukassa.
4. **Kafka:** Auta vain etäältä. Suora työ lapsen kanssa kuuluu varmasti jollekin toiselle. Joku muu on lasta varten.

Kafkasta huolimatta: Usein asiakkaana olevan lapsen ympärillä on paljon aikuisia, mutta he eivät silti välttämättä ole lasta varten. Tarkista se lapsen kanssa. Voit yllättyä.
5. **Kafka:** Kyllä raha tietää! Lapsi kannattaa siirtää toiseen sijaishuoltopaikkaan aina kun se on taloudellisesti järkevää.

Kafkasta huolimatta: Rahan valtaa on vaikea vastustaa, mutta jaks vain tuoda lapsen näkökulma esille ja kyseenalaista muut perustelut – isoon ääneen ja muiden kollegoiden kanssa!
6. **Kafka:** Voin tavata kaikki asiakaslapseni joka kuukausi. Vain unissani.

Kafkasta huolimatta: Vaikka aikasi ei riitä kaikkien tapaamiseen joka kuukausi, tapaa joka päivä henkilökohtaisesti joku lapsi.
7. **Kafka:** Nuori soittaa. En voi vastata, ei ole puhelinaika. Nuori laittaa sähköpostia. En voi vastata, ei asiakasjuttuja sähköpostilla.

Kafkasta huolimatta: Voisiko ohjeistuksia muuttaa lapsen ja työntekijän suhdetta tukevaksi? Jos ei heti voi, luovi ja yritä sopia lapsen tai nuoren kanssa omat hyvät yhteydenpitokäytäntöne.

2. VALTA

Valtatiimin kokous 13.5.2016

Paikka Valtion virastotalo
Aika perjantaina 13.5.2016
Paikalla N.N., Valtatiimin puheenjohtaja
M.M. Valtatiimin sihteeri
O.O. Valtatiimin varapuheenjohtaja

Muistio valtatiimin kokouksesta

Valtatiimiksi nimetyn työryhmän tehtävänä on esittää konkreettisia toimenpiteitä kohtaavan ja osallisuutta tukevan lastensuojelutyön kehittämiseksi. Työryhmän on kiinnitettävä erityistä huomiota valtamuotojen ja -rakenteiden paljastamiseen.

1. Kokouksen alussa todettiin, että lastensuojelutyöhön liittyy paljon valtaa ja vastuuta. Yleiskeskustelua käytiin mm. asenteista, ennakoluuloista, ajasta, paikasta, tilasta, statuseroista, iästä, sukupuolesta, etnisestä taustasta, emootioista ja oikeuksista.
2. Järjestelmän todettiin nykyisellään tuottavan katkenneita ihmissuhteita. Tämän korjaamiseksi päätettiin ehdottaa välitöntä muutosta, jossa pilkotut prosessit korvataan pitkäkestoisia ihmissuhteita tukevilla menettelyillä. Lähtökohdaksi otetaan asiakkaan tarpeet, ei järjestelmän byrokratiaa ja hierarkiaa.
3. Organisaatio:
 - a. Päätettiin luopua organisaation puolustelusta. Sen sijaan jokaisen työntekijän on oltava avoin sen suhteen, missä, miten ja kenen toimesta valtaa kussakin tilanteessa käytetään ja tehtävä se näkyväksi asiakkaalle.
 - b. Organisaatio päätettiin uudistaa siten, että lapsen kohtaaminen lapsen ehdoilla on kaikissa tilanteissa mahdollista.
 - c. Päätettiin sallia perinteisistä toimintatavoista poikkeaminen.
4. Lastensuojelun sosiaalityöntekijä:
 - a. Kielenkäytön todettiin olevan vallankäyttöä. Päätettiin luopua ammattislangista ja korvata se ymmärrettävällä kielenkäytöllä kaikessa lastensuojelutyössä. Samassa yhteydessä päätettiin, että asiakkaan suostuttelu vallankäyttönä on tunnustettava ja tehtävä näkyväksi.
 - b. "Virkamies tietää parhaiten" -asenne todettiin aikansa eläneeksi. Päätettiin korvata se menettelyllä, jossa jokaisen työntekijän on otettava asiakas yhteistyökumppaniksi ja oman elämänsä asiantuntijaksi. Käytännössä se tarkoittaa asiakkaan oman näkemyksen ja kokemuksen selvittämistä, kuulemistä, kuuntelemista ja huomioimista. Työntekijältä edellytetään myös sitoutumista lapsen äänitorvena toimimiseen ja lapsen puolustamiseen byrokratian rattaissa.
 - c. Käytiin keskustelua aiheesta "Onko oikeus olla osallistumatta?". Aikataulusyistä asian käsittely päätettiin siirtää seuraavaan kokoukseen.
5. Todettiin, että päätäntävalta karkaa liian usein työntekijältä johtotasolle ja asiantuntijaryhmiin, jolloin sosiaalityöntekijän tosiasiallinen toimivalta kaventuu. Sen todettiin myös vaikuttavan osallisuuden kokemukseen. Päätettiin tehdä korjausliike siihen suuntaan, että työntekijän päätös- ja toimivaltaa vahvistetaan. Toimintaa ohjaavaksi periaatteeksi päätettiin, että kenenkään ei tarvitse työskennellä omia arvojaan vastaan.
6. Todettiin, että medialla on paljon valtaa lastensuojelun julkisuuskuvan luomisessa ja ylläpitämisessä. Päätettiin tiivistää median kanssa työskentelyä. Päätettiin ehdottaa näkyvää mediakampanjaa lastensuojelua leimaavan julkisuuskuvan vähentämiseksi ja nostaa keskeiseksi sanomaksi tavallisuus: "leiman takana on tavallinen nuori ja tavallinen sosiaalityöntekijä".
7. Kokouksen lopuksi todettiin, että jokaisella on vastuu osallisuuden toteutumisesta yksittäisissä asiakastilanteissa. Päätettiin kuitenkin alleviivata esimiesten ja päättäjien vastuuta sen suhteen, että heidän tekemillään ratkaisuilla ja päätöksillä luodaan puitteet lastensuojelutyön konkreettiselle toteutumiselle ja osallisuuden mahdollistumiselle joka ikisessä kohtaamistilanteessa.

3.KIIRE

Sosiaalityöntekijän viikkokalenteri

	Ma	Ti	Ke
8-9	Kärkkäiset / AsSU <i>SOITA aamulla SILJALSPERHEESEEN</i>	Ali Yasin Gamal Muista tilata tulkki!!!	Soita perhetukikeskus / Aira
9-10	Iina Lehtinen / AsSU Lähetä paperit Kaviin!!!	Viikkopalaveri (sossut ja perhetyöntekijät)	Rinne/ asiakassuunnitelma (lähetä sähköpostia Marille palsun jälkeen!)
10-11	Anni Ekman/Koulupaltsu (Kanslian viereinen kokoushuone) Soita ope!!!	Lastensuojelu OY:n esit- tely Millan paperit oikeuteen! Soita tuomari (Westman) 020 2439 627	Tiimikokous (MUISTA: HANKI TYHYPÄIVÄN EVÄÄT!)
11-12	Koulu & Is-ilmot, Suunn.kokous (kuraattorien kokoustila)	PUHELINAIKA <i>Sovi Miisan kanssa Väänäsen kotikäynti!</i>	Väyrynen, Milla (ht. 201102-) / pt-arviointi
12-13	Veeran ja Veetin as.suunnitelmat	Lounas Katin kanssa → SIIRRÄ KESÄKUULLE!!!	Syömään Soppalaan!
13-14	<i>Varaa talon auto!</i>	Verkostokokous/ Tanja & Antti & Teemu	Työnohjaus → Siirretty! <i>Tee Tonin kiireellisen paperit DED/§ 22.4.!!!</i>
14-15	Tutustuminen perhekoti Linnaan! P. 045 6953 729 / Kaisu Linna	<i>Soita aamulla lastenpsykalle / os.lääkäri Huolman</i>	SOTE:n info KAIKKIEN OLTAVA PAIKALLA JO KE 13.45!!!
15-16	Aja Shellin jälkeen heti vasemmalle, aja n 6 km	Tee Pinjan paperit valmiiksi Eiralle!	<i>Hae lapset klo 16 mennessä!!!</i>
16-17	-> iso talo oikealla. (vihreä?)		
17-18	Palauta auto Hiekkaharjuun!		
18-19	Jumppa HEH, HEH, joopa- joo!		
Päivän mietelauseet	"Lastensuojelun so- siaalityö on taito- rata, jonka esteet pitää osata ohittaa tai ylittää - se vaatii sosiaali- työntekijöiltä suun- natonta oveluutta, valppautta ja ket- teryttä." <i>Ps. Käy muuten jompasta!</i>	"Tää on kunnon ty- kitystä ja liuku- hihnatyötä, jos- sa vaan laitetaan rastia ruutuun ja seuraava!"	"Pitäisikö jo jättää laatikkoleikit ja keskittyä sisältöön?"

“Ois ees se 15 minuuttia!”

To	Pe	La	Su
Kehityskeskustelu (Täytä kaikki lomakkeet viimeistään tiistaina!!!)	Saanan asiakas: Viivi Walden (ht. 300513-)		
Aatoksen tukiperheasia!	Juurikkalat (as.suunnitelma, ks.ed.syksy 2015)		
Ota Saanan asiakkaat: Enoni Aalto (ht. 120615-) Karri Rauhala (ht. 180304-)	Lähetä Villen paperit pikana!!!	Iinan paperit valmiiksi!!!!!!	
PUHELINAIKA Villen as.kertomus valmiiksi. Lähetä!	Väyrynen / äiti ja isä		
Soita SHY: Aatoksen tukiperhehakemus!!!	2015 AsSU valmiiksi (Lehtinen, Antero, Iisa) -> LÄHETÄ!		
Esrarengiz Yildiz (tulkki varattu 21.3.!))	Aukio, Meeri (ht.290106-) / pt-arviointi		
Antti V. ???	“Ei palavereja eikä puhelinaika perjantai-iltapäivisin!!!”		
Maarit Kuusi (kriisiperhesijoitus ???)	Soita sosiaalipäivystys/ Seppälät		
Hae lapset (omat)!			
Jumpa JEE!!!			
“Byrokratiatyöstä People-työhön!”	”Tiedän miten lastensuojelutyötä pitäisi tehdä, ja tiedän miten haluaisin ja osaisin tehdä, mutta joudunkin tekemään “vähän sinne päin”. Ei ihme, että sossut vaihtuu!”	”Prkl... täällä sitä juostaan läpi unelmien työn!!! LAUANTAI-ILTANAKIN! Tekisi mieli mennä ja tukistaa päättäjiä!”	

4. ROOLIT

Sosiaalityöntekijä roolisopassa

Mielipidekirjoitus

Lasten osallisuuden toteutuminen edellyttää joustavia ammatillisia rooleja

Lapsen ja perheen kanssa työskentelyssä työntekijöillä voi olla erilaisia rooleja. Mielestäni tärkeää on se, että roolit ovat joustavia. Työntekijä uupuu, jos lukkiutuu virkamieheksi, jonka pitää tietää ja hallita kaikki.

Kun tulin sosiaalityöntekijäksi sosiaalivirastoon, vanhemmat työtoverit opastivat, ettei sitten kannata alkaa miksikään ”muka-psykologiksi” tai psykiatriksi. Sellaiset asiat piti jättää terveydenhuollon ammattilaisten huoleksi. Itse ajattelen, että lastensuojelun sosiaalityöntekijän pitää ymmärtää myös lapsen kasvua ja kehitystä. Tällainen tieto on olennainen osa ammatillista identiteettiäni. Olisi tärkeää, että näitä asioita sisältyisi myös alan opintoihin.

Sosiaalityöntekijä on usein työskentelyn koordinaattori. Hänen on silloin luotettava toisten antamaan tietoon lapsen kokemuksista. On kohtuutonta odottaa, että lapsen pitäisi luoda henkilökohtainen suhde jokaiseen kohtaamaansa ammattilaiseen.

Olen omassa työssäni oppinut olemaan luova. Olen joskus seissyt jalkapallokentän laidallakin hytisemässä vanhempien kanssa. Asiakkaanani ollut poika halusi näyttää, missä hän on hyvä. Meidän suhteemme muuttui tuon kokemuksen jälkeen paljon paremmaksi ja työskentelykin alkoi sujua.

Voin olla ammatillinen ja ammattilainen myös omana itsenäni, aitona ja kohtaavana. Tähän sisältyy myös sen myöntäminen, että en aina osaa ymmärtää asiakkaitani enkä tiedä vastauksia kaikkiin työssä eteen tuleviin kysymyksiin. Ihmisenä ihmiselle – tästä roolista en luovu!

Nimimerkki *Sosiaalityöntekijä roolisopassa*

Julkaisemme kirjoituksen poikkeuksellisesti nimimerkillä.

5. TUNTEET

Päiväkirjani

Päätin, että selkeytän ajatuksiani. Olen tänään ollut mielteliällä ja hyvällä, mutta väsyneellä tuulella. Mitähän tästä kirjoittamisesta oikein tulee? Jurputusta ja poukkoilevia tunteita, sitä se on viime aikoina ollut.

Huomenna tapaan erään nuoren ensimmäistä kertaa. Papereita on paljon, vaihtuvia työntekijöitä ja asuinpaikkoja. Nuori ihan varmasti laskee työntekijöitä; laskenut koko asiakasajalta. Vaihtuvuudesta on tullut tavallista, kuuluu systeemiin. Moneskohan olen hänelle? Toistan itselleni sitä, että on vain luotettava toisten antamaan tietoon lapsen kokemuksesta – kaikilla ei voi olla henkilökohtaista suhdetta jokaiseen lapseen. Toistan itselleni, että on vain luotettava.

Mutta mitä minä tiedän hänestä? Mistä tykkää? Missä on hyvä? Miten koulu menee? Missä tarvitsee apua? Mistä unelmoi?

Papereihin on kirjattu, että ”lapsi on iloinen”, mutta sitä ei ole kysytty lapselta itseltään, vaan työntekijä on tulkinut sen lapsen käytöksestä. Huomenna kysyn ja kuuntelen. Miksi se on joskus niin vaikeaa? On niin helpottavaa, kun perhe saa sanoa mikä on vialla tai mitä tarvitsee; minun ei tarvitse keksiä vastausta. Ei-tietämisen -asenne helpottaa ja se on hyvä lähtökohta, vaikka tässä työssä paine tietää kaikki asiat on valtava. Joskus ei vaan tiedä. En halua asettua yläpuolelle vaan kohdata nuoren ja hänen perheensä tasa-arvoisena. Taas kerran mietin, onko asiakassuunnitelma oikeasti nuorten juttu, vai vain asiakirja, joka pitää tehdä.

Voiko tehdä toisin? Onko minulla tarpeeksi herkkyyttä tunnistaa juuri tämän nuoren yksilöllisyys?

Ahdistaa. Pitäisi saada hyvä suhde ja kontakti, että kantaisi hedelmää. Pystyykö nykyisessä työtilanteessa – onko se mahdollista tässä tilanteessa? Paine asiakkaiden valikoimiseen on valtava, vaikka se vain tekee työskentelystä pinnallista. En jaksa enää tätä pinnallisuutta. On niin paljon töitä, ettei ehdi tunnistaa stressiä – niin paljon töitä, ettei tiedä mistä aloittaa. Määräajat on mielessä, asiakasmäärät huimat. Tilannearviot työntää lisää lapsia, mutta kukaan ei lähde mistään pois!

Tälläkin luukulla pitäisi olla ihminen tavattavissa: voisi vain kävellä luukulle, jossa on ihminen! Empaattinen, sensitiivinen ja itseään tunteva ihminen. Joku, joka näyttää kartan – saattaen vaihtaen – lapselle ja nuorelle palvelut ovat ihmisiä! Ei ole mikään ihme, että lapset ja nuoret soittavat niin paljon auttaviin puhelimiin. Se, jos mikä kertoo jotain tästä kokonaisuudesta!

Tämä on minun unelmani.

Mikä pitää pään pinnalla? Just puhuttiin, että lasten kohtaaminen se työtä kannattelee; kaiken kiireen keskellä lapsen ja nuoren kohtaaminen on se hetki, mikä vie eteenpäin. Se palauttaa kirkkaasti mieleen, miksi lastensuojelutyötä tehdään ja on yhteydessä siihen, miksi lähdin tälle tielle. Minulla on lupa tehdä unelmieni työtä.

Tänään päätin selkeyttää pääni. Ymmärrän, että muutos lähtee minusta ja valmiudestani muuttaa asioista. Organisaatio joko tukee tai ei tue. Yksin se ei onnistu. Yksin on hankalissa vesissä. Huomenna aloitan, vaikka tiedän, että kaikki ei halua luopua vanhasta. Me ollaan just niin hyviä, millaista keskustelua ylläpidetään työyhteisössä ja millaisista toimintatavoista pidetään kiinni.

I <3 my job.

6. LUOTTAMUS

Asiakaskertomus

25.4.2016

Milja tuli toimistolle aikaa varaamatta, ja pystyin järjestämään 15 minuutin tapaamisen. Hän oli lähtenyt kesken päivän koulusta, luottaen siihen, että minä kuuntelen ja jotenkin järjestän aikaa. Hän oli huolissaan kaveristaan, joka ei tule toimeen isänsä kanssa ja jolla ei ole ketään, johon luottaa tai jolle kertoa pahasta olostaan. Olin tavannut Miljaa koululla edellisellä viikolla ja kysynyt ohimennen, mitä hänelle kuuluu nyt, kun emme enää niin tiiviisti ole tavanneet. Milja vaikutti kovasti ilahtuneelta kysymyksestäni ja siitä, että muistin hänet edelleen, vaikka asiakassuhde oli päättynyt jo viime vuonna.

Miljan kaveri on ollut asiakkaana toisella alueella, ja Milja kertoo, ettei kaveri edes tiedä tai muista, kuka hänen työntekijänsä on. Milja pyysi, että auttaisin myös hänen kaveriaan, koska hän luottaa minuun. Milja sanoi, että kaverin kotona on käynyt monia eri työntekijöitä, ei tiedä mistä, eikä kaverikaan oikein tiedä. Kaveri on itse yrittänyt pyytää apua, mutta ”häntä ei uskota ja kaikilla on niin kiire ja aina työntekijät vaihtuvat”.

Lupasin Miljalle, että selvitän, kuka työntekijä vastaa kaverin asioista ja pyydän tätä työntekijää ottamaan yhteyttä kaveriin. Kerroin, että jos Milja haluaa, hän voi mennä tapaamiseen mukaan tukihenkilönä. Rohkaisin Miljaa pyytämään apua. Pahoittelin, etten nyt voi hänen kanssaan pidempään keskustella, mutta me sovimme uuden ajan heti ensi viikon alkuun, jotta ehdin kuunnella paremmin myös sen, mitä Miljalle itselleen kuuluu.

Selvitin kaverin alueen työntekijää. Alueella ei juuri nyt ole työntekijää. Odotellaan viran täyttämistä. Alue pystyy ottamaan vain akuutit asiakkuudet ja joutuu priorisoimaan vähemmän kiireellisiä jonoja odottamaan. Sovimme, että tapaan nyt sekä Miljan että kaverin ja saattaen vaihdamme sitten omalle alueelle, kun uusi työntekijä aloittaa. Soitin Miljalle ja sovittiin, että he tulevat seuraavana päivänä yhdessä käymään minun luonani. Milja sanoi, että hän luotti siihen, etten jätä asiaa hoitamatta.

26.4.2016

Milja toimistolla kaverinsa Viivin kanssa (Viivin asiakastekstit kirjattu hänen papereihinsa)

Miljan kanssa kahden kesken keskusteltu hänen omasta tilanteestaan tällä hetkellä. Milja on nyt kahdeksannella luokalla ja koulu sujuu ihan ok. Sanoo, että hän sai minun luonani käynneistä rohkeutta ja uskaltaa nyt pyytää apua. Lastensuojeluilmoitus lintsaamisesta ja kaljapullojen tuomisesta kouluun ja siitä seuranneet vaikeudet kotona olivat paha juttu, kuten Milja sanoo, mutta nyt vanhemmat ovat ihan "jees". Koulusta on järjestynyt tukiovetusta ja kiusaamiseen on puututtu. Niitä aikaisempia kertoja toisten sosiaalityöntekijöiden kanssa Milja ei halua muistella, ei oikein edes muista, ketä kaikkia ja mistä ja miksi oli hänen asioissaan ollut mukana. "Ja ne ei uskonu tai edes viittiny kuunnella", sanoo Milja. "Ei ees kattonu silmiin ja niillä oli aina niin kiire." Ja sitten ne sossut luovutti, kun hän ei halunnut heti puhua. Minun kanssa Milja sanoo, että oli pakko alkaa selvittää, kun en jättänyt rauhaan. Milja sanoo, että se oli hyvä juttu, ettei heti luovutettu, vaan oli aikaa ja mahdollisuus tutustua ja sitten pikkuhiljaa luottaa, kun näki, että sossu tekee mitä sanoo ja pysyy suunnitelmassa tai siinä, mitä on luvannu. Tällä hetkellä Miljalla ei lastensuojelun tukitoimien tarvetta, mutta sanon, että ovi on aina auki tulla kertomaan hyviä uutisia tai jos tarvitsee apua. Jos en tiedä vastauksia tai pysty apua tarjoamaan, niin etsitään yhdessä joku, joka voi auttaa.

7.OSALLISUUS

Lastensuojelun osallisuuslaki

1§

Osallisuudella tarkoitetaan tässä laissa lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle tai nuorelle syntyvää kokemusta siitä, että hänet otetaan huomioon hänen elämäänsä koskevien asioiden käsittelyssä, häntä kuunnellaan ja hänellä on todellinen mahdollisuus vaikuttaa häntä koskeviin päätöksiin.

Se mitä 1. momentissa todetaan lapsen ja nuoren osallisuudesta, pätee myös asiakkaina oleviin lapsen vanhempiin.

Osallisuudella tarkoitetaan myös lastensuojelun työntekijän kokemusta siitä, että hänet on otettu huomioon hänen työtään koskevien asioiden käsittelyssä, häntä kuunnellaan ja hänellä on todellinen mahdollisuus vaikuttaa työtään koskeviin päätöksiin.

2§

Osallisuus perustuu toimivaan suhteeseen asiakkaan olevan lapsen ja hänen työntekijänsä välillä.

Lastensuojelusta vastaavan toimielimen on kaikin keinoin pyrittävä turvaamaan työntekijöiden mahdollisuudet luoda toimiva yhteistyö-suhde asiakkaana olevan lapsen kanssa.

Toimielin ei saa organisatorisilla tai työnjaollisilla järjestelyillä vaarantaa työntekijöiden ja lasten välisiä suhteita ja tätä kautta heikentää osallisuuden toteutumisen edellytyksiä.

3§

Osallisuus edellyttää, että

1. työntekijällä on halua ja rohkeutta kohdata lapsi ja
2. työntekijä on lapsen tavoitettavissa tavalla tai toisella ja
3. työskentelyilmapiiri on turvallinen sekä
4. työskentelyn välineet ja menetelmät valitaan yksilöllisesti

4§

Työntekijällä on velvollisuus olla tietämätön niistä lapsen asioista, joita hän ei voi lapselta kysymättä tietää.

5§

Työntekijällä on oikeus iloita aidoista kohtaamisen kokemuksista ja osallisuuden toteutumisesta asiakkaina olevien lasten ja nuorten kanssa.

Pykäläkohtaiset perustelut

1§

Pykälän mukaan asiakkaan kokemus on osallisuuden toteutumisen keskeinen kriteeri. Tällä kiinnitetään huomiota siihen, että osallisuutta ei voida luotettavasti arvioida ulkoisten käytäntöjen tai rakenteiden perusteella. Mekanistisesti toteutetut toistuvat kuulemiset tai esimerkiksi lapsen ottaminen aina mukaan kaikkiin palavereihin saattavat jopa tuottaa osallisuudelle täysin vastakkaisia kokemuksia. 3. momentti korostaa työntekijän osallisuuden merkitystä. Mikäli työntekijällä on kokemus mielivaltaisesta kohtelusta omassa organisaatiossaan, hänen voi olla vaikea turvata asiakkaiden osallisuuden toteutumista omassa työssään.

2§

Lastensuojelu on suurelta osin suhdetyötä, jonka vaikuttavuus perustuu luottamukseen työntekijöiden ja asiakkaiden välillä. Luottamuksen rakentuminen puolestaan edellyttää työntekijän ja asiakkaan mahdollisuutta luoda suhde toisiinsa. Organisatorisilla ja työnjaollisilla ratkaisuilla on mahdollista luoda edellytyksiä suhteen syntymiselle tai vaikeuttaa sitä. Pykälän 3. momentti kieltää yksiselitteisesti sellaiset lastensuojelun järjestelyt, jotka aiheuttavat asiakkaasta riippumattomia katkoksia hänen ja hänen asioistaan vastaavien työntekijöiden suhteisiin.

3§

Pykälässä säädetään osallisuuden toteutumisen edellytyksistä, jotka ovat lastensuojelusta vastaavaa toimielintä ja työntekijää velvoittavia. Lakiehdotuksen mukaan näiden edellytysten tulee toteutua samanaikaisesti, jotta voidaan varmistaa suotuisat olosuhteet osallisuuden toteutumiselle.

4§

Asiantuntijatyössä työntekijällä syntyy usein käsitys, jonka mukaan hänellä olisi mahdollisuus tietää asioita asiakkaan elämästä ja kokemuksista kysymättä niitä asiakkaalta itseltään. Käsitys voi perustua esimerkiksi siihen, että työntekijällä on teoreettista tietoa asiakkaan tilanteeseen vaikuttavista tekijöistä tai kokemuksellista tietoa vastaavista asioista. Erityisesti lasten ja nuorten kohdalla tämä ennaltatietäminen voi vakavasti vaarantaa osallisuuden toteutumista. Tästä syystä pykälässä säädetään tyhmyysvelvoitteesta, jonka mukaan työntekijä tulee olla tietämätön niistä asiakkaan kokemuksista, mielipiteistä tai tunteista, joista hän ei ole asiakkaalta kysynyt.

5§

Monet työntekijät ovat hakeutuneet alalle, koska heillä on aito sosiaalinen vastuun tunne sekä toive olla avuksi toisille ihmisille. Työn todellisuudessa kohdataan kuitenkin usein asioita ja tilanteita, joissa auttaminen on vaikeaa ja psyykkisesti kuormittavaa. Tästä syystä pykälässä säädetään iloitusosoikeudesta kaikissa niissä tilanteissa, joissa sekä asiakkaana ollut lapsi että työntekijä kokevat kohdanneensa toisensa merkityksellisellä tavalla ja osallisuus on aidosti toteutunut.

8. LUPAUKSET

Lupaam sinulle

Että teen parhaani: sanon, jos tänään ei ole aikaa enempään, muistan ja varaan ajan sille mikä jäi kesken – aloitan, mitä sinä olet ajatellut.

Että ajattelen ja teen asioita sinun näkökulmastasi katsoen, sinun parhaaksi. Lastensuojelu on mahdollisuus.

Kuunnella ja myös kuulla, olla läsnä, toimia asioiden sanoittajana, viedä asioitasi yhdessä kanssasi eteenpäin.

Olla kohtaamisessa oikeasti läsnä.

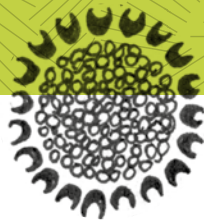
Etten väheksy toiveitasi, että kuulen myös hiljaiset viestisi.

Vaalia sinulle tärkeitä ihmissuhteita ja siten ylipäänsä jatkuvuutta elämässäsi.

Pitää lapsen asioita esillä julkisuudessa, jotta lapsen etu otetaan huomioon päätöksen teossa.

Että kohtelen sinua yksilönä ja että olet tärkeä.

Lupaan itselleni

Tapaan ja kuuntelen lasta/nuorta; keskustelen ja kysyn lapsen/nuoren mielipidettä kipeistäkin asioista; lupaan vain sen mitä pystyn, mutta välitän (konkretia), vien asioita eteenpäin, jotta lapsen/nuoren ääni tulee esille.

Että rohkeasti tuon esille myös epäkohtia ja asioita, jotka ovat vaikeita käsitellä.

Avoimin mielin kuulla ja puhua ymmärrettävästi.

Että pysähdyn kertomasi äärelle, enkä tiedä puolestasi!

Pidän itsestäni huolta, jotta jaksan pitää myös muista huolta.

Edistää osallisuutta & kokemusasiantuntijuutta ja niihin tähtäävää kehittämistä.

Pitää osallisuuden mielessäni koko ajan, jotta pienet teot olisivat mahdollisia.

Tehdä työtäni lapsen tarpeista käsin, lapsen etu edellä ja toiveet huomioon ottaen.

uskomme sinuun – usko sinäkin II

Viestejä lastensuojelun
sosiaalityöntekijöiden
kuulemiskiertueelta 2014/2015

*Hyvä lukija,
terveisii lastensuojelun työntekijöiltä!*

Sosiaalityöntekijät pitävät todella tärkeänä suoraa työskentelyä lapsen kanssa ja lapsen osallisuuden mahdollistamista, mutta aina he eivät voi toimia haluamallaan tavalla. Osallisuuden toteutumiselle on monia esteitä.

Tämän raportin terveiset perustuvat vuosina 2014–2015 toteutettuun Uskomme sinuun – Usko sinäkin II -sosiaalityöntekijöiden kuulemiskiertueeseen. Kiertueella keräsimme lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä lasten ja nuorten osallisuuden toteutumisesta lastensuojelutyössä. Sosiaalityöntekijöiden kuulemiskiertue on jatkoa vuonna 2011 nuorten Uskomme sinuun – Usko sinäkin -kiertueelle.

Kohtasimme kiertueella monitasoisen maailman, jossa lastensuojelun sosiaalityöntekijät ratkovat osallisuuden kysymyksiä. Kuullut viestit esitämme eri tekstilajeja ja ilmaisutyyliä hyödyntäen. Niiden päämottona: ”Tavoitteena on, että lapsen ääni kuuluu lastensuojelussa entistä paremmin. Se kuuluu, kun työntekijöitä kuullaan.”

*Toivomme jokaiselle
inspiroivia lukuhetkiä!*